Ч. 76. (10.751). Львів, середа 7. квітня 1926. Pocztową opłatę zapłacono ryczałtem Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Польсько-румунський трактат.

Недавно заключено між Польщею та Румунією нову політичну конвенцію. Підписав її у Букарешті з польського боку посол Вельопольський, а з румунського боку міністер закордонних справ Дука. Зараз же по підписанню прийшло в Румунії до кабінетової кризи. Місце Дуки в новому румунському уряді заняв Мітіляєну, що заповів продовження політики свого попередника. Ця ново заключена конвенція носить назву „гарантійного трактату". На ділі то вона не нова, а являється тільки відновленням старої румунсько-польської конвенції з 1921 р., що вигасла з днем 3. березня ц. р. Нову конвенцію заключено на 5 літ.

Коли приглянутися обом, тобто старій і новій, конвенціям, то слід зазначити перш за все цілковито відмінні обставини, серед яких їх підписувано. В 1921 р. вістря тієї конвенції було направду гостре та направлене проти большовиків. У 1926 р. над Европою пронісся дух Льокарна, а під його впливом відновлення румунсько-польської конвенції одержало навіть назву, запозичену з льокарнської фразеольоґії, бо назву „гарантійного пакту".

Новий польсько-румунський пакт послугується навіть льокарнськими формулами в тексті. Перша стаття трактату говорить про взаїмну гарантію політичної незалежности і територіяльної неподільности обох держав і є дословним повторенням 10. статті пакту Ліґи Націй. Друга стаття цього трактату зобовязує обі договорюючі сторони до негайної допомоги та підтримки на випадок збройного нападу, якщо нападена сторона не дала до нього ніякої причини. Стаття 6-та передбачує заключення арбітражної конвенції.

Ця відновлена румунсько-польська конвенція має за завдання перш за все взаїмну мілітарну поруку на випадок агресії з боку СРСР, дарма, що — як запевнює преса — пройнята вона наскрізь миролюбивими, пересиченими „духом Льокарна" тенденціями. В Румунії старі рахунки зі СРСР. за Бесарабію. Одиноким союзником Румунії проти СРСР. може бути в нинішніх обставинах тільки Польща. Та в Польщі останніми часами сильно зросли миролюбиві настрої до СРСР. серед крайньої польської лівиці і серед крайньої правиці. Ще більше замітні миролюбиві настрої у відношенні до Польщі серед московських кремлівських владик.

Метою радянської дипльоматії було розірвати румунсько-польський союз за ціну мирової співпраці з Польщею на економічному полі та за ціну миру. До того прямував Чічерін усіми силами, та це йому не вдалося. А тому й зрозуміле обурення в Москві з приводу того нового румунсько-польського „гарантійного пакту".

Для Радянського Союзу, що прагне тепер за всяку ціну тривалого мира на західних своїх границях, не остає нічого иншого, як шукати зближення і якоїсь мирної мови також з Румунією, бо при теперішньому господарському положенні Радянського Союзу про якунебудь війну на европейському фронті не може бути навіть мови. Поголоски про те, що Чічерін уже навіть шукав шляхів до такого зближення при допомозі Польщі, цілком правдоподібні. Инша річ, що Чічерін одночасно бажав ослабити своїми заходами потребу румунсько-польської конвенції. Та хоч це йому не вдалося, то всеж радянська дипльоматія примушена йти шляхами мирного співжиття з обома західними сусідами, свідома ще й того, що непереєднаний ворог СРСР, Англія, змірює усіми силами до того, щоби обох тих сусідів СРСР. зробити послушним знаряддям у своїх руках проти більшовиків. При нинішному уложенні европейських сил політичне положення Польщі та Румунії далеко вигідніше ніж положення СРСР.

Небезпека старих дипльоматичних інтриг!

Критика женевської атмосфери Льойдом Джорджом.

Льойд Джордж містить чергову статтю про настрої европейської політики, беручи як підставу невеселе справоздання американського амбасадора в Льондоні, Гогтона. Бувший англійський премієр годиться з холодним і тверезим поглядом американського дипльомата. Народи не пересварились остаточно у Женеві лише тому, що є надто перетомлені. Два головні суперники Німеччина та Франція боряться з внутрішніми трудноцами; перша з господарським пригнобленням і безробіттям, друга зі своїм дефіцитом.

Женева була маневрами перед будучими суперечками. Держави силкувались так обсадити Раду Ліґи, щоби цій Раді можна було повірити, на випадок конфліктів. З такого погляду Швеція їм перешкаджала, а на Еспанію та Польщу можна було здатись. Потвердженням закулісової гри були переговори Італії, Франції та Югославії для створення романсько-славянської комбінації. Вістря цього союзу звернене проти Німеччини. Мета — обезсилити спроби Німців середньої Европи, щоби обєднатись в одну державу. І все це ділось тоді, коли Німеччина, запрошений гість у Женеву, чекала під дверима, аж одчинять їй двері Ліґи. Чемберлен глядів тоді невинно на море. Муссоліні незаінтересований у льокарнськім договорі і так не скривав ніколи своєї погорди для Ліґи Націй. При таких переговорах нагадувався скритий кінжал у стилю політики Цезара Барджії.

Дух вирозуміння зазнав невдачі. Фашизм вірить у насильство як спасення людства; його ціли ще неясні. Французькі націоналісти тішаться поворотом до передвоєнних союзів у групах. Німецький націоналізм задоволений, що здійснюються його передбачення. Одначе мирно настроєна Німеччина є розчарована і ображена. Не можна запрохувати когось до бенкету і казати йому ждати в передпокою, заки господарі голосно пересваряться над умовинами на яких можна гостеві дозволити сісти за одним столом.

Англійський оптимізм потішає себе, що все піде найкраще в вересні. Якось будуть ліпити все докупи. Великі держави ще можуть так попросту скінчити невдачею. Останнім разом помогла їм Бразилія, на яку скинули вину, у вересні поможе хтось инший. Одначе при всій зручности старої дипльоматії, справжньої проблеми не розвяжуть. А ця проблема це боротьба на життя та смерть між старим духом ворожих союзів по групам і новим братерства між націями. Коли ідея групових союзів вийде переможцем, прийдуть знову погані часи. Хтось сказав, що такі дипльомати як Бріян, Бенеш і Поль-Бонкур хотять одночасно їхати двома возами. Та це можливе, на коротку мету. Надія Европи це нове покоління дипльоматів.

Німеччина в нарадах над Ліґою.

Німецький уряд згодився взяти участь у нарадах підготовчої комісії, що має радити від 10. мая над складом Ради Ліґи Націй, скількістю членів і процедурою приймання їх. З огляду на те, що Німеччина ще не є членом Ліґи, виринало питання, який характер матиме рішення згаданої комісії. Німеччину могли би вважати лише запрошеною для вислухання її голосу або зрівняти її в правах при голосуванню над поодинокими внесками. Найшли такий вихід, що завданням комісії буде лише розглянути справу скількости членів Ліґи та форми її приймання, без права видавати остаточний осуд. Зрештою ширина компетенції Ліґи ще незначна. Не є виключене, що згадана комісія торкнеться деяких основних принципів, на яких Ліґа збудована. З огляду на те, що участь Німеччини в Лізі Націй і її майбутня роля в Раді належить до найважчих питань, великі держави вважають незвичайно корисним уже тепер радити спільно з німецькими делегатами.

Маніфест нового румунського уряду.

На Великдень видав новий румунський кабінет Авереску маніфест, в якому зясує програму своєї праці. Щодо закордонної політики то він продовжуватиме лінію своїх попередників. Румунія хоче заховати дружні відносини з великими державами і боронити своїх договорів. Уряд має намір найти щасливу розвязку справи першорядної політичної ваги для себе, а саме підписання міжнародного договору, на підставі якого великі держави признають Бессарабію втіленою до Румунії. До цього часу таку конвенцію підписали щойно Англія та Франція, а для її вартости треба підписів аж трьох великих держав. Румунія має надію, що Італія згодиться бути третьою.

Розвязаний фільософічний конґрес.

Італійські фільософи скликали конгрес до Міляну. Він почався 30-го марта, а 31-го вже скінчився. На черзі дня стояв виклад проф. Сарльо з фльорентійського університету про проблєму „Вищого виховання та свобода". Між иншим докладчик заявився за повною незалежністю науки в університеті, за пошаною природних прав одиниці та свободу думки. Проти таких поглядів запротестував професор пізанського університету, Карліні, кажучи, що вонь є суперечні з фашизмом. Тоді голова зборів звернув його увагу, що конгрес не має ніякого політичного характеру і не займається питанням свого відношення до політичної влади. Почалась на мент різка дискусія.

Більшість присутніх учених не скривала свого ворожого становища до фашизму. Внаслідок цього, кілька годин пізніше ректор університету, імовірно по порозумінню з місцевим префектом, повідомив голову конгресу, що не дозволяє на продовження нарад конгресу в університетських салях. Тоді фільософи прийняли постанову перервати свій конгрес зовсім. Характеристичними є коментарі фашистівської преси. „Пополо д'Італія" хвалить ректора за його „енергійний і рішучий виступ проти ненаціонально думаючих професорів і фільософів", додаючи з обуренням, як вони сміють іти в розріз з поглядами уряду, який платить їм і який недавно підвищив їм плату.

Це також фільософія на тему свободи думання!

На парляментарній арені.

I. З діяльности української репрезентації в соймі.

На останній сесії польського сойму виголосив посол Хруцький велику промову в справі віросповідання дітей невідомих батьків. У промові подав бесідник цілу масу цифр і фактичних даних про надужиття всяких польських гуманітарних установ, що мають за завдання опікуватися безпритульними дітьми. Всі ці установи польонізують дітей навіть таких, про які є певні дані щодо їх національної приналежности. Роблять це передовсім на українських землях. Всю ту роботу вповні покриває уряд а навіть її матеріяльно підтримує.

Тоже посол Хруцький вніс від Українського Клюбу інтерпеляцію до міністра внутрішніх справ у справі переслідування сільських ремісників з боку поліції та старости в Рудках.

Посол Козубський вніс інтерпеляцію від Українського Клюбу до міні-

просити помочі війська, яке без зброї дало було би раду демонстрантам. Фактом є, що завідомленого в урядуванні комісаря Лазаревича, ніхто не уповажнив давати приказ стріляти. Приказ стріляння не послідував ані в порозумінні — як того вимагають приписи — зі старостою Новаком, ані з його заст. Згодою. Що поліція не потребувала стріляти, доказує й це, що ніхто з демонстрантів не мав зброї, а шиби стали вибивати щойно у відповідь на стріли поліції.

Досі не сконстатували, чи впала одна сальва, чи теж — як зізнали під присягою жертви перед смертю — що стріли походили з поєдинчого стріляння. Поліційні мельдунки про стріляння суперечать собі. Перший рапорт поліції до воєвідства каже, що стрілів упало шість, другим разом вісім зглядно пятнацять, але мусіло їх упасти значно більше, бо число ранених крім 12 убитих, переважає 25 чоловік. Лекше ранені зі страху щоби їх не арештували, не зголошуються до слідства, яке ведеться в двох напрямах: проти демонстрантів у напрямі злочину бунту і проти поліції за злочин надужиття урядової власти. Арештування серед комуністичної організації йдуть дальше. Арештували вже їх 44.

Дотеперішнього керовника стрийського староства Новака, (котрий саме в день демонстрації вернувся був із чотирнацять-денної відпустки і зовсім не був поінформований про стан переговорів з безробітними), перенесено до станиславівського воєвідства. Те саме жде і його заст. Згоду. Стрийським староством управляє тимчасово начальник виділу безпеки станиславівського воєвідства р. Шварц.

Багато дає до думання факт, що поліційну службу підчас демонстрації повітовий командант Ратайський поручив недосвідченому поліц. функціонареві Лазаревичові, а сам підчас подій був неприсутний.

Біржа.

Гроші.

Америк. дол. 8·40 — 8·45 канад. дол. 8·25 — 8·30, чеські кор. 0·23·25 — 0·23·33, леї 0·3·24 — 0·3·33, франки фр. 0·28·33 — 0·28·50, фр. швайц. 1·50 — 1·55, англ. фунти 37·00 — 37·50.

Золото. 20 кор. 31·50 —31·83, 20 франк. 29·00—29·50; 20 марк. 36·20—36·60; 10 руб. 39·00—40·00.

Срібло. Австр. кор. 0·64·00—0·64·50, 5 ав. кор. 3·40—3·50, фльорени 1·72—1·75, рубл. 2·75 — 2·80, рубель дрібним сріблом 1·37 —1·40.

Збіжа.

Пшениця краєва з 1925 р. 35·00 — 38·00 жито галицьке з 1925 р. 24·50—25·50 ячмінь галицький бров. —.— до —.—. овес зал. 22.50—23·00.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист доби лихоліття!!

НОВИНКИ.

— **Концерт молоді української гімназії у Львові** в честь Шевченка для запрошених гостей, що не відбувся 1. цвітня ц. р., відбудеться в середу дня 7. цвітня в 7. год. вечером у салі Муз. Товариства ім. Лисенка. Розіслані запрошення на 1. цвітня важні також на цей день. Вступ на салю тільки за запрошеннями.

— **Концерт піяніста А. Рудницького**. Звертається увагу нашого громадянства, що концерт українського піяніста Антона Рудницького відбудеться в салі „Народнього Дому", вул. Рутовського ч. 22. Берлінська фірма „Bechstein" веліла — доставити вашому піяністові безинтересовно свій концертовий фортепян.

— **Нове обезпечення**. Англійські товариства обезпечень завели новий відділ, який уже в перших місяцях приніс великі доходи. Є це обезпечення на шкільну оплату дітей, на випадок, як би родичі вмерли або не мали більше змоги платити за науку своїх дітей. (В Англії шкільні оплати є дуже високі). Це обезпечення приймають починаючи від дітей з народних шкіл аж до студентів університету.

— **Японізація Европи**. Міська рада Токіо подарувала міській раді Льондону з 1000 дерев і кущів, на спомин країни сходячого сонця. Англійська преса повідомляє, що радні столиці Японії мають зробити такий самий дарунок ще иншим европейським столицям. Видко, що Японія хоче віддячитись Европі за засвоєні собою культурні прикмети бодай деревиною.

— **Европеїзація Туреччини**. Турецький уряд утворив комісію вчених, яка має на меті заступити арабську азбуку вживану в турецькій мові латинською азбукою. Є це один з найбільше рішучих засобів нового уряду, щоби відірвати з віковою залежністю від арабської культури і наближитись до Европи. Згаданий уряд має намір вислати делегатів на міжнародню конференцію Магомедан скликану С. Р. С. Р., щоби там боронити тої самої ідеї в відношенні до татарських племен.

— **Держава пенсіоністів**. У Німеччині є 2,4 мільони державних пенсіоністів. Виходить, що на кожних 25 людей є 1, якого держава утримує.

— **Для самоубийників**. Чужинна преса, яка щодня реєструє велику скількість самоубийств, звертає увагу на зрівноважену вдачу одного молодого Англійця з Лідс, який мав намір перенестись на инший світ дуже систематично. Він повідомив раніше про свою постанову всі місцеві редакції та дотичних урядовців, які ведуть книги померших. Коли прийшов на міст ріки, щоби скочити до води, там уже чекала поліційна сторожа, але не пізнала його. Він був приневолений топитись щойно пів години пізніше.

— **Новий спорт**. У С. Р. С. Р. повстав новий спорт, який заступає бійки биків або когутів. У Володимирськім повіті за один тиждень зорганізовано чотири великі „змагання" на кулаки. У кожнім такім змаганні брало участь 500 людей. Місця змагів залиті кровю. На ці змагання приходять тисячі глядачів з далеких околиць.

— **Найбільша збірка монет**. Британський музей видав саме каталог збірки своїх монет. Цей каталог, обмежений покищо до старих монет, має вже 40 томів. Скількість описаних у ньому монет є пів мільона; вартість цієї збірки є мільон фунтів штерлінгів.

— **Новий шаховий турнір**. З нагоди 50-літнього іствування дреденського шахового союзу організують підчас Великодня новий міжнародний шаховий турнір. Головним пунктом свята будуть змагання німецьких шахістів Земіша, Блюміха та Гольцгавзена з світовими мистцями: Альохіном (Росія), Німцовичем (Данія), д-р Тартаковером (Україна), Рубінштайном (Польща), Ітсом (Англія), Йонером (Швайцарія), Штайнером (Мадярщина).

— **Спростування**. В „Ділі" з дня 3. II. 1926 було звідомлення з віча в Кутах, про яке наш дописувач, згадуючи про реферат д-ра Маріяна Гардецького, подав, що бесідник говорив про надужиття податкових урядників у Косові й ужив при тому названа урядовця Смальця (Smalec). Наш дописувач просить нас зазначити, що він помилився, бо д-р Гардецький не подавав ніякого назвища. Таксамо ніхто з инших референтів не згадував на тому вічу назвиска п. Смальця.

— **З нинішним числом** пересилаємо в залученні нашого часопису оголошення одинокої у нас української кооперативи для церковних річей „Достава" у Львові, на що звертаємо увагу. Хто не дістав би цього оголошення, хай звернеться за ним просто на адресу: Дім торговельно-промисловий „Достава", кооператива з обм. порукою у Львові, вул. Домініканська ч. 11. I. пов. 1522 1—1

— **Заходом усіх Товариств в Яворові** відбудеться дня 11. квітня 1926 р. в салі „Народнього Дому" Концерт в честь Т. Шевченка. — КОМІТЕТ. 1520

— **Подається до відома**, що грекокат. уряд парохіяльний в Бірчі мав дістати позволення на збірку на будову нової церкви в Бірчі у львівськім воєвідстві. Тимчасом староство в Добромилі вислало шість книжочок для колектантів через ошибку до римо-кат. уряду парохіяльного в Бірчі дня 23. II. 1926 ч. 3825 і цих книжочок до цего часу відписаний ще не одержав і за збіркою не висилав. — Бірча, дня 31. березня 1926. — о. Іван Лебедович, парох. 1527 1—1

Дописи.

Станиславів. (*Ювилей 25-літної діяльности д-ра Вол. Яновича*). Дня 21. ц. м. зібралися в салі т-ва „Українська Бесіда" представники всіх місцевих товариств, делегати всіх читалень Т-ва „Просвіта" станиславівського повіту, як також місцевої і позамісцевої інтелігенції, щоб віддати пошану й подяку невтомному працьовникові на культурно-освітньому полі — д-рові Вол. Яновичеві. Саля „Бесіди" була прибрана килимами. На головній стіні висів рушниками прикрашений образ Ювилята зперед 25 літ. В год. 12·15 увійшов на салю Ювилят та заняв призначене місце. Довшу промову до Ювилята виголосив адвокат д-р Волянський, що підніс велике значіння культурної праці д-ра Яновича в місті Станиславові та його повіті. Завдяки його невсипущій праці став повіт належить під оглядом просвіти до перших в Галичині. Місцевий хор „Боян" відспівав потім многоліття. Опісля бесідник вручив бому пропамятну книгу з вичисленням його заслуг та підписами й печатками всіх місцевих культурно-освітних та економічних інституцій і всіх читалень „Просвіти" з повіту. Після того виголошено ще кільканацять промов від поодиноких товариств: від філії Т-ва „Просвіта" й „Народнього Комітету" (д-р Олесницький), від жіночої повіт. організації (п. Барановська), від Т-ва „Сокіл" і Т-ва дяків (д-р Малинюк), від української гімназії (д-р Сабат), від Т-ва „Жіноча Громада" (п. Ковальська), від Т-ва „Українська Міщанська Хата" й „Українська Міщ. Каса" (п. Стодярчук), від тов. „Боян" (п. Барановський), від реміси. тов. „Зоря" (п. Трач), від Т-ва „Взаїмна Учит. Поміч" (п. Грицишин), від „Українсьної ремісничої бурси", „Української Бесіди" та „Музичн. Інституту" (п. Онуферко). Найкраще враження викликала промова представника сільських читалень. Інтелігентний, певний себе селянин, виголосив свою промову з таким чуттям і так гарно й розумно, що розкіш було його слухати. У своїй відповіди представив д-р Янович стан культурного життя нашого громадянства перед 25 роками та порівняв його зі станом нинішним. Заохочуючи всіх до спільної праці на народній ниві, закінчив Ювилят подякою за цю милу й несподівану честь та пошану. Свято закінчилося відспіванням народнього гимну. Оттак пошанувала Станиславівщина свого великого робітника й добродія, що поклав тут багато тривалих слідів своєї ідейної і розумної праці. *В. С.*

Грималів. (*Поліція не бє!*) В березні 1926 р. відбулася в повітовім суді у Грималові як делегованим окружним судом в Тернополі карна розправа до ч. Kr. XI. 743/25 проти старш. постер. państwowej поліції Михайла Смолінського за злочин з § 98 і проступки з § 496 з. к., які він поповнив на особах Бойка й Ропека з Луки Малої к. Грималова в цей спосіб, що, хотячи вимусити від них признання до непоповненого вчинку, побив їх до того степеня, що аж прокураторія в Тернополі була змушена потягнути його до карної відповідальности. Це не одинокий випадок побиття поліціянтами невинних людей, бо в попередніх роках було їх тут аж надто багато, а тепер трохи це втихло. Заслуга тут м. ин. д-ра Гр. Олійника, адвоката в Грималові, що нераз робив ріжні заходи перед судовими й адміністраційними властями, аби того роду надужиттям покласти кінець, аби вже раз дійти до цього, щоби в демократичній републиці „з найліберальнішою конституцією" не треба було раз-враз дрожати перед тими, яких обовязком є саме дбати про забезпеку особи й майна поручених їх опіці горожан, аби не треба було ховатися перед беззаконіями тих, яких повинністю саме стояти на сторожі всякої законности. Га здається, не зараз ще зрозуміють функціонарі поліції призначену їм ролю в публичному житті, як не міг цього зрозуміти й недавно осілий тут адвокат української народности д-р Л., що за марний гріш піднявся оборони цього поліціянта і старався при розправі виказати його невинність тим, що обвинувачений, хоч і побив пошкодованих, то зробив це виключно в інтересі своєї служби. Цікаво лише, як би оправлючись на його оборонi, инші поліціянти побили коли його самого, — чи він це діло уважав би зробленим в інтересі служби? Того роду оборона готова привернути тут назад давний ненормальний стан, що хіба кожній чесній людині дався вже аж надто в знаки. *Інтересований.*

Нові книжки і видання.

Володимир Калинович: НАША МОЛОДЬ У ПЕРЕЛОМОВІЙ ДОБІ. Львів 1926. Бібліотека „Нового часу", ст. 94.

УКРАЇНСЬКА ШКОЛА. Зшит. 13—14. Зміст: Мих. Струтинський: До останнього фрагменту університетської справи. Д-р В. Щурат: І. Франко й тайні книжки в акад. гімназії у Львові. Н. Ч.: На шляху до ліквідації державних учительських семинарій. Вол. Калинович: Голос української дитини. Микола Полєк: Навчання граматики української мови в гімназіях. Огляд журналів. Рецензії. З Т-ва „Учительська Громада".

ГОСПОДАРСЬКО-КООПЕРАТИВНИЙ ЧАСОПИС. Орган Ревізійного Союзу Українських Кооператив. Ч. 14. Зміст: Три пекучі питання. Виміна синів хліборобів. Де свідомість — там сила. Торговельна діяльність Райфайзенок. Найстарша книжечка ощадности. Два склепи в нашому селі. Виїзджаю в світ (гумореска — фейлетон). Молочарство: Про виріб сира. Хліборобство: Як доглядати квочку на гнізді? — Що це таке сатій (головня) і як його нищити? — Про вашу бруквu. — 2-дневий курс пасічництва в Зборові. Купецькі справи: Як вчиться купецьку молодь. — Десять заповідей купця. — Поширюйте свій орган. Правне положення та податкові тягарі кооператив: Ревізійна практика на Волині. З Ревізійного Союзу Українських Кооператив: Відсотки від позичок. — Шлях книг друків. Ціни. На обгортці: Оголошення кооператив. Всячина. — Дрібні поради. — Видавництва. — Переписка Редакції.

Студентський Вісник „ПОСТУП", ч. 3. Столітний Дуб. Остап Макарушка: Кілька моментів із життя Льва Пінюй. Мик. Сібур: Про справжній патріотизм. Ірина Сендецька: З весни Гетсеману. Бібліографія. В. Ліминченко: „Було в нас весело говіння". Зі студентського життя. З католицької акції. Зі світа.

ВІРА І НАУКА. Євангельський релігійно-просвітний часопис, ч. 3. Зміст: Українське Євангельське Обєднання. — Про нашу окладинку. — Найближче до Христа. — Таємниця на легке серце. — Чим ріжняться євангельські Церкви між собою. — Як студіювати ніс. — Інтерпеляція 525. — Студія Біблії. — Євангельський Катехизм для дітей. — Запити і відповіді. — Образок з Підкарпаття. — З місійного твору. — З євангельського руху.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський Театр під дирекцією Н. Бойко.

Сянік Саля Утіха. 7.IV. „Вел вечір виновати і Концерт.

8.IV. „Вій".

9.IV. „Ревізор з Петербурга".

10.IV. „Дибук".

11.IV. „Мазепа".

Театр виїзджаючи в турне на Горішній Шлеськ і Конгресівку складає сердечну подяку Громадянству, за щире і тепле відношення та підтримку. 6—?

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. — Видає Видавнича Спілка „Діло" — З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів Ринок ч. 10.

лась ім громада, що стояла на ґрунті обєднання всіх земель України. Не навчились нічого від Збруча до Варшави, С. Петлюра лишився й надалі прихильником своєї останньої лиховісної концепції. Його прибічники як Косенко, Токаржевський та инші засновують громаду. Громаду я обличчам закритим темним серпанком, яка сміливо називає себе „Українською Кольонією“ і вважає себе єдиною дійсною українською громадою й т. п. Видають „Тризуб“ — тижневик „незалежної громадської думки“, якого звуть тут „Беззубом“.

На які гроші? Ясно які. Замісць того, щоби чесно, сміливо та отверто признатись до гріхів ганебної умови, замісць того, щоби будувати одноцільне тіло української еміграції, варшавське кубло відвідує польське посольство й веде свою руїнницьку політику далі. Токаржевський читає виклади у французькому товаристві, називаючи Польщу трохи не нашою батьківщиною, і „роботнік“ зараз же подає про це до відома своїх читачів. Потроху ми розкусили цю нову Громаду, (звичайно осіб, які керують) і незабаром настане час, коли лишиться С. Петлюра лише з своїми вірними слугами, що гріються зараз біля лядських злотих, але це вносить те розладдя, якого хочуть наші вороги. Трудно описати поведінку цієї „братви“, щоби намалювати повну картину їх кергичної роботи. Сором тай годі!

Василь Чонолівський.

Віднова одеського театру.

Ще перед роком 15. березня 1925 р. згорів міський театр в Одесі. За часів радвлади звався він театром ім. Луначарського. Одеський театр належав до найкращих театрів у цілому Радянському Союзі. З окрема ж славився він акустикою і під тим оглядом був першим у цілому С. Р. С. Р. На протязі року радвлада відбудувала той театр а дня 28. березня мало відбутися його врочисте відкриття. Одначе на кілька днів перед 28. березня відкриття відложено аж на осінь. Щойно в осени мають офіціяльно відкрити театр українською оперою. До того часу будуть його використовувати тільки для концертів і музичних вечерів.

Думаємо, що цікаво буде й для наших читачів дізнатися дещо про відбудову того великого театру радвладою. Інформації про неї зачерпуємо з радянської преси. Кошти відбудови покрило частинно місто, частинно держава, а частинно покрито їх збірками. При відбудові звернули увагу передовсім на конструкцію сцени. Будівничі узглядники найновіші досягнення театральної техніки.

Мистецька керма відбудови була в руках найзамітніщих мистецьких сил Радсоюзу. Саля для видців відновлена цілковито. Відновлені всі мальовила, різьби, куртина. Плюшеву стильову занавісу виконав Головин. Відреставроване також велике веркало на стелі. Замісць одної залізної занавіси, що не зберігла будинку від пожежі, побудовано дві по 450 пудів ваги кожна. Вони витримують горяч до висоти 2000 степенів. Перша занавіса ділить салю від сцени, а друга ділить сцену на дві частині. Щоби охоронити сцену від пожежі, побудовано над нею і кулісами цілу дуже складну систему т. зв. спрінклерівських трубок. Ці трубки механічно відкриваються вже при 60 степенях тепла і задивають всю будову водою. В цілому театрі розміщено 54 великих збірники з водою, над якими наглядає окремий пожарничий персонал.

Сама сцена складається з 5-ти подвижних мостів, що можуть давати пять ріжнородних конструктивних помостів (сцен). Всі мости урухомлюються при допомові гідравлічних двигачів, сконструованих у миколаївських фабриках. Освітлення сцени має відбуватися по найновішим вимогам і досягненням світляної техніки. Театр має апарат, що дає усі сім красок сонячного спектру. Крім того на сцені є кілька рефлекторів дуже великої сили 126 нітрових ламп по 2000 свічок кожна. Для театру набуто в Берліні за ціну 6500 долярів спеціяльний теаральний орган, що крім музики віддає усі звуки та шелести природи.

Відреставровано також куртину роботи віденського маляра Лефера. Реставрував її артист Зандін під доглядом Головіна. Вся відбудова театру коштувала 160.000 рублів золотом.

У відбудову одеського театру вложили більшовики, як бачимо, дуже багато енергії та вспіли її закінчити на протязі року. Відкриття театру відложено з 28. березня до осени тільки тому, щоби підготовити для того українську оперу. Га слід сумніватися чи на відложення вплинула тільки та одна причина.

З емґрантського життя.

Академія в честь митр. А. Шептицького в Загребі.

Загреб, 2. квітня 1926.

З нагоди 25-ліття на митрополичім престолі нашого митрополита відбулася 21. III. в Загребі святочна Академія. Уладила її „Просвіта“ враз з членами „Української Студентської Громади“. На видніім місці естради пишався дуже вдачно виконаний портрет Ювілята, кисти нашого земляка, молодого артиста Гимчишина, щирого Українця, котрий одначе не знає ще рідної мови, не мавши змоги вивчитись її досі. Православні українські студенти, Придніпрянці, прибрали образ ґарними квітами і синьожовтою лентою.

Найкраща й найбільша саля Загребу виповнилася по самі береги. Просто не було вільного місця! Крім загребського архіепископа й хорватського митрополита о. д-ра А. Бавера, явилися епископи крижевацький д-р Д. Нярадий і д-р Дремуш. Дальше майже всі каноніки місцевої капітули, парохи Загребу, професори богосл. факультету і члени „Богосл. Академії“. 4 провінціялів хорватських черечих згромаджень, понад 50 священиків світського і чернечого духовенства. Опісля кількох директорів ґимназій, понад 30 професорів ріжних шкіл, представники словянських товариств: польського, чеського, російського, болгарського, представники католицької народньої партії і самостійницької, висланник вседержавної „Народна Одбрана“ д. Вишошевіч Я., представники сокільства і католицькі „Орли“, майже весь духов. семинар римо-кат. і греко-кат. зі своїми настоятелями, біля сотки студентів університету Хорватів і Словінців і багато инших — сама добірна загребська інтелігенція.

Після академії вислано телеграму Ювілятові від епископів Хорватії і від „Просвіти“.

Свято зробило велике враження передовсім на тих, що ніколи не чули про Українців. Один із хорватських провідників висловився при тій нагоді: „Справді, дорогим і симпатичним для нас Хорватів є великий нарід України!“

В хорватській пресі появилися окремі статті й замітки про життя і діяльність митрополита, при чому сильно підчеркувано українську справу. Між ин. „Народна Політика“ з 25. III. писала: „Академія в честь митрополита А. Шептицького відбулася в неділю перед полуднем у битком набитій салі „Музичного Інституту“. Всі точки програми виконано незвичайно гарно. Передовсім глибоко запала в душу незвичайно смілa — красна промова епис. Д. Нярадого про діяльність митрополита на полі зєдинення церков, а д-р Ведемір Дежелич мол. дуже вміло і пластично доповнив образ особи і змагань Ювілята. І. хорватське кат. співацьке т-во „Бранімір“ і цим разом під орудою д. В. Петровіча показалося спосібним до виведення найтяжчих композицій. Попри супровід орхестри воно прикрасило отсю академію, яку вшанували своєю приявністю найдостойніші загребські особи й установи. Ще й тепер Українці заманіфестувалися в Загребі як великий, культурний нарід і показали наглядно, що вони вповні заслужили на кращу народню долю, коли за своїх вождів мають таких людей, як митрополит А. Шептицький“.

Відгуки дня.

Жаль ваги не має.

Я був учора на „Бароні Циганськім“, божеськo-веселій оперетці і... плакав, плакав ревними сльозами. Плакав за минулим, плакав над автором, а найбільше над артистами.

Минуле!

Не говорю вже про те недавне минуле, коли то ми, Галичане, мали 260 гармат і 150 тисяч війська, але про ту сизу давнину, коли ми мали — Театр „Руської Бесіди“.

Минуле?! Минулося... а те, що минуло, не згадуйте, пани брати.

А всеж таки бодай „Циганського Барона“ згадаю.

Перший раз бачив я його в своїм повітовім місточку, в славних Бродах. Тоді мав я ще дуже мало літ, а ще менше поняття про театр. Та всеж таки пригадую собі грубого і страшного пана, що кричав: „Салямі, ґуляш, ковбаса!“ і дав собі вкрасти гроші та годинник.

Тим паном був незаступимий арт. Рубчак, що нині скитається по пралісах Угорусі.

Другий раз я пішов на „Барона“ вже як ученик III. кл. гімн. у Перемишлі. Рубчак далі був непоправний і давав себе обкрадати, але вже не він один притягав мою увагу. Мені впала тоді в око і циганка (не ворожка, а її дочка!) і з того часу датувалася моя тиха, студентська любов до артистки Рубчакової.

Після тих двох разів „Барон“ не виходив з мойого репертуару. Побіч „Гриця“, „Проданої нареченої“ і „Запорожця за Дунаєм“ він був чи не найбільшою причиною, що мої книжки топилися як сніг на сонці, а мої кепські ноти з математики і фільольоґії росли, як булка на дріжджах.

Але що це все супроти вічности? Життя коротке — мистецтво вічне!

Вчора 4. квітня 1926 року, я щонайменше трипятий раз був на „Бароні“. Трипятий раз був, а перший раз плакав.

Як я вже згадував, плакав я над автором...

Чи думав пан Штравс, компонуючи свою ґеніяльну оперетку, що вона буде грана в Галичині навіть тоді, коли тут вже відіграно вже всі траґедії і комедії, які тільки дало політичне життя?!... Ні! Він навіть не прочував! Бо колиб хоч у приближенні був відчув — „Барон Циганський“ не побачив би світу так, як неодна конституція, статут чи автономія.

Але найщиріше і найбільш гірко плакав я над нашими артистами, виконавцями вчорашньої вистави. Підчас перерв чув я і плач за кулісами. Це здається самі артисти плакали, плакали, що за хвилю мусять знову вийти на сцену і сміятися.

Подумати тільки, скільки там людям приходилося витерпіти, коли вони мусіли в шість чи сім осіб „робити“ товпу циганів, громаду селян, родину багатого свинаря і відділ гусарів. Вони двоїлися, троїлися і чвірились без устанку і... безуспішно. Хоч як добре всі грали, хоч ворожка (п-ні Якимова) була знаменита, а п. Сорока дав оригінальну креацію свинаря — це все було за мало для створення ілюзії.

Не вина в тім артистів. Винні тут наші невідрадні обставини і непорадні земляки. Ці останні ще не позбулися думки, що театр може обійтись без публики, так як вони обходяться без книжки й ґазети.

До театру ходять тільки тоді, як вирвуть де вільну карту, або мають почесний білет.

Зовсім так, як я...

Галактіон Чіпка.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Поширення Ради С. Н.

В звязи з демаршом німецьких амбасадорів для зазнакомлення з характером і програмою спец. комісії, яка має розглянути справу поширення Ради С. Н. „Еко д' Парі“ стверджує, що так уже тепер відновлено женевські переговори. Часопис передбачує, що Німеччина при тих нових переговорах безсумніву домагатиметься нових уступок.

Наради німецького амбасадора з Бріяном.

Німецький амбасадор Геш був у французькім міністерстві загр. справ і мав із Бріяном довшу конференцію. На думку політ. кол на конференції обговорювали справу співпраці Німеччини в С. Н., у звязи з приготуваннями до конференції розброєнь. Амб. Геш дальше конферуватиме з Бріяном.

Плян Доза загрожений.

„Таймс“ повідомляє з Вашинґтона у справі льокати американського капіталу в Німеччині, що поважне занепокоєння в американських урядових колах викликало дискретне повідомлення, що Зєд. Держави заавансували вже Німеччину в формі приватних позичок у висоті 200 міл. фунтів шт., або міліон долярів. Забезпека тих величезних інвестицій вимагатиме дальших кредитів у тім-самім напрямку. Майже що тижня на американських біржах зявляються нові нім. позички, а американські банкирі просто суперничають за право їх емітування. Урядові кола побоюються суперечности інтересів між американським урядом, котрий хоче якнайточніше стягати рати з пляну Доза та між приватними капіталістами й ам. горожанами, які заангажувалися в нім. промислі і змагатимуть до зменшення податк. тягарів і доходів нім. уряду, щоби мати якнайбільші користи.

Ухвалення фр. фінанс. проєкту.

Урядовий проєкт фінансового закона приняла французька палата депутованих 300 голосами проти 155.

Абд-ель-Крім хоче переговорювати.

„Журналь“ повідомляє з Танжера, що з Річву до Рабат виїхав Каїд Гаден Лектаи уповноважений Абд-ель-Кріма, щоби почати мирові переговори.

Димісія юґосл. уряду.

5. IV. вручив през. ради мін. Пашіч королеві димісію кабінету. Рада міністрів обговорювала політичне положення, витворене димісією міністрів Хорватії, як звісно прихильників партії Радіча. У висліді тих нарад кабінет ухвалив податися до димісії.

Перед виборами през. Греції.

Від кількох днів йде у Греції виборча кампанія. В девятй округах пересунулй вибори президента на 11. квітня. Ген. Панґалос у характері на становище президента републики, видав до народу відозву, в якій зазначує, що перед народом у надходячих виборах отвираються два шляхи, один веде до розкладу держави, до анархії до національного пониження і до опідлення народу. Люде, котрі відчули обітниці й брехні тих, що їх обманули, не підуть тим шляхом. Другий шлях веде до уздоровлення, до усунення всієї гнилі, яка назбіралася в державі через партії, веде до ладу, до забезпеки життя, чести, майна, до вивішання тих, котрі крали з державних кас овочі тяжкої і чесної праці. Веде до уладжень нових осідків братів-утікачів, котрі вливають нову кров, нове життя Греції, шлях цей веде до оборони майна для розвитку торговлі, забезпеки свободи і величі грецького народу.

Воєнний стан у Калькуті.

„Шікаґо Трібюн“ повідомляє з Калькути, що наслідком сутичок, які там були 4. квітня між гіндуським і магомеданським населенням проголошено воєнний стан. 5. квітня повторилися заворушення. Багато крамниць сплюндровано. 20 чоловік ранених відвезли до шпиталю.

Відгомони кровавих подій у Стрию.

Судове слідство в справі масакри в Стрию ведуть судді Давидович і Рак-Рачинський, передусім, щоби ствердити, хто винен, що демонстрація нечисленних безробітних так сумно скінчилася. Сам президент стрийського суду заявив, що поліція могла спокійно оволодіти положенням без стріляння, або могли

стерства внутрішніх справ у справі неправильного виміру і стягнення податків від мешканців Угнова равського повіту.

Всі посли Українського Клюбу внесли інтерпеляцію до міністра внутрішніх справ і справедливости в справі вбивства селянина і побоїв селян у селі Любитові ковельського повіту на Волині, яких допустилася польська поліція з Любитова.

II. З діяльности української репрезентації в сенаті.

Сенатор Черкавський зголосив інтерпеляцію від Українського Клюбу до міністра освіти в справі ведення всього навчання польською мовою у виключно офіціяльно утраквістичною школі села Погорільці, дубенського повіту на Волині.

Тойже сенатор Черкавський поставив від Українського Клюбу інтерпеляцію до міністра внутрішніх справ і міністра рільних реформ у справі землі, яку забрали в деяких селян села Біловірка, кременецького повіту на Волині.

Сенатор Маркович виголосив обширну промову при нагоді дискусії над проєктом закону про чужоземців. Бесідник критикував законопроєкт, аналізуючи ясно його скриту тенденцію, що має місце звернене передовсім проти українських і білоруських громадян на т. зв. східних „кресах". На тих землях є тисячі таких громадян, що там вродились і зростали, та нещастя хотіло, що вони не занесені до книг місцевого населення і тому їх уважає польська влада чужинцями, та може на основі того законопроєкту виселити їх й за межі Польщі. Для таких актів допускує вона собі завсіди якісь причини політичного характеру і не спиняється перед ніякими засобами, щоби невигідних декому в місцевих органів влади людей видаляти поза границі держави. Законопроєкт, що легалізує дотеперішню поведінку польської адміністрації на тому полі, цілковито не відповідає духові часу, суперечний з духом демократичних засад заходу і не приносить Польщі як державі ніякої чести. Бесідник порівнував деякі постанови того законопроєкту з аналогічними законами у Франції, Англії та в інших державах. На основі того законопроєкту Польща не може бути в ніякому випадку країною, щоби в нинішних часах допускала на своїй території бодай в деякому випадку право азилю для політичних діячів. Це теж не приносить Польщі ніякої чести.

Криваві події в Стрию.

З розмови з учасником похоронів.

Ми мали нагоду говорити з нашим громадянином, що приїхав учора після похорону жертв страшної масакри в Стрию до Львова.

Наш інформатор оповідав:

Уже при вїзді на стрийський дворець напередодні похоронів впадав в очі змінений характер міста. На двірці, перед двірцем, на вулицях — скрізь поліційні та військові стійки. Навіть кінні поліціянти, яких Стрий досі не бачив, розїзджають по вулицях.

Біля трупарні, в якій поміщено тіла девятьох убитих, товпи народу. Одначе до середини нікого не пускають, навіть родинам туди заборонений вступ. Щойно коли вложено вбитих до трун, поліція усунулася і кожний мав вільний доступ. Число учасників у день похоронів з кожною хвилиною зростає і доходить до пятьох тисяч. Порядку береже робітнича міліція з червоними лентами на рукавах.

Точно пів до пятої рушив похоронний похід. Безліч вінків на чолі походу, між ними два українські: „Полеглим товаришам" від дрогобицького робітництва і від комуністичних послів варшавського сойму другий. За ними робітничі делегації з Дрогобича, Борислава, Стебника й инших місцевостей. Далі вісім білих трун, девята жидівська, які несуть робітники, а там море людських голов. Такої величавої маніфестації Стрий давно ще не бачив. А брала в ній участь не тільки робітнича кляса, але всі верстви населення, бо всі однаково відчули нещастя, яке навістила тихе підкарпатське місто, всі однаково обурені на те, що сталося.

Коли похід спинився на цвитарі і труни зложено до вісьмох могил, розпочалися промови. Від пролетаріяту Західної України промовляв посол Пащук, від робітництва Польщі посол Сохацький. По українськи крім посла Пащука промовляли теж делегати з Борислава і Дрогобича. Весь час промов чути було проймаючий до глибини душі плач і ридання не тільки рідні вбитих, але всіх учасників.

Щойно около семої години вечером зложено труни, а на свіжі могили зложено вінки і квіти. Учасники розійшлися спокійно додому, так, що поліція і військо не мало нагоди до „інтервенції".

На питання, хто поносить вину за стрийські події, наш громадянин заявляє в рішучій формі, що тільки адміністрація. Головними винowниками є стрийський староста Новак та комісар Лазаревич. Староста Новак — це загально зненавиджена фігура, який зовсім не надається на такий відповідальний пост. Як би не він і комісар поліції Лазаревич — до кровопроливу було б ніколи не прийшло. Число демонстрантів не було таке знову велике й нікому не грозила така страшна небезпека, щоб аж шукати охорони в крісових кулях. Стріли впали в тісних коридорах магістрату, куди увійшли демонстранти і через те така велика скількість вбитих і ранених. Найбільше починувався поліціянт Ратайський, який не тільки стріляв, але й бив на право й ліво прикладом по головах.

Досі було 9 трупів, з того 7 Українців. Ранених у шпиталі находиться 15 осіб. Є це переважно тяжко ранені, так що можна ще сподіватися дальших смутних випадків. Про скількість легкоранених годі щось певного сказати, бо багато криється по домах, побоюючися поліційних репресій.

А репресії страшні. Поліція шукає мнимих виновників трагічної демонстрації і поголовно арештує. Досі арештовано понад 70 осіб, яких тримають в магістраті. Для інтервенції і прослідження цілої справи лишився в Стрию комуністичний посол Сохацький. Натомісць не було там ні послів ППС., хоч Стрий дав їм посла Морачевського, ні нікого з Українського Клюбу, хоч у Стрию рясно і в першій мірі полялася українська кров.

На запит, як розуміти стрийські події, наш інформатор відповів: Є це самочинний, відруховий виступ голодних, безробітних. До фантазії треба зачислити твердження, будьто би це жертви „komunistycznych wichrzycieli". Голодні маси на все готові. І це, що сталося в Лодзі, Калішу, Стрию, завтра може повторитися по инших містах, бож в Польщі з дня на день зростає нужда й безробіття, чому влада не хоче чи не вміє зарадити.

З української політики в Парижі.

Париж, 1. цвітня 1926.

Тихо та мирно жили Українці в Парижі. Була громада хоч поганенька, та одна. Може були й непорозуміння, тертя, але за межі громади не виходили. Збиралися по суботах, побалакали тай порозійшлися. Небагаті були, але більш-менше одностайні. Та видно не повинні Українці жити вкупі, згідно. Мабуть таки мусять вони сваритися та ділитися. Розпалась громада на дві громади, а незабаром і третя народилася. Та про останню нема розмови: не варта вона уваги. Ось друга, гадаю, цікавить усіх Українців, але до неї дійдемо поволі згодом.

Ви певно не уявляєте собі, що таке перша громада. (Рахуватиму по черзі: перша, друга та третя). Ініціятори утворення громади в Франції мали на увазі зорганізувати Українців не для якихнебудь політичних цілей, лише для того, щоби можна було провадити культурну працю.

Уявляли вони собі громаду, як український клюб, де можна би було спочити після праці за свіжим часописом, або за новою книжкою; де можна було би зустрінутись з земляками, часом послухати цікавого докладу, то що.

Але це лишилося тільки добрим побажанням. Бібліотека не поширювалася, часописів було мало та й то більше старі, а головне, президія взялася до політики. Почалися сварки, непорозуміння, дехто погадав навіть, що можна зробити карієру й пішло...! Все таки не дивлячись на внутрішній неспокій, громада істнувала як щось ціле, неподільне і в очах чужинців, а головне ворогів, організація мала одне лице. Бідні були, але чесні. Святкували роковини смерти Т. Шевченка, складали зароблені на фабриках франки, сподіваючись на краще.

Тимчасом число емігрантів у Парижі збільшувалося. Наїхало з таборів чимало старшин та козаків — лишились самі інваліди та ті, що не забажали виїзжати до Франції, улаштувавшись на нове життя. Приїхали до Франції й сильні нашого „миру" С. Петлюра, Токаржевський, Прокопович та инші. Не подоба-

16

Лист з села.

(Продовження.)

Говорячи про павперизацію села, мушу ще звернути увагу на відносини між селом і двором. Не буду розводитися над значінням і ролею двора (економії) в українському селі. Є це бастіон чужих політичних і культурних впливів, чужого господарського засилля. Кажуть старі люде, що за панщини було ліпше, що двір — хоч використовував усю робочу силу села, то всетаки дбав про нього. Тепер на ділі істнують ті самі панщизняні відносини, те саме використовування непропорціонально великого надміру сельських робочих рук, одначе без ніяких зобовязань з боку двора. В деякій мірі він піддержує лише животіння двірської служби (форналів) у тіснішому розумінні того слова, одначе та „дбайливість" не розтягається на масу потрібних дворові сезонових робітників. Панщину відновлено в часі великої війни завдяки розпорядкам військової влади і її здисконованню на території Східної Галичини польськими позафронтовими офіцерами і польською цивільно-адміністративною владою. За польських часів, у самих початках, те панщизняне відношення набрало прав горожанства вже хочби тому, що нова влада піддержувала польський власницький і державницький елемент у некористь українського селянського. Тепер, хоч та піддержка на перший погляд не є така наглядна, то в наслідок прискореної павперизації села панщизняне відношення є випливом страшного обідніння і селянської нужди. Село потребує праці і заробітку, а що ніде не находить ні одного ні другого, то навипередки спішить до двора в пошуканні за роботою. Зовсім природно, що надмір робочих рук з одного боку і недостача оборотової готівки також у дідичів (в наслідок нечуваного обниження вартости хліборобських продуктів) витворює ситуацію, яка нічим не ріжниться від панщизняних відносин — за винятком хіба того, що і двір не може найти приноровлення для всієї робочої сили села, та що вже тимсамим до спільних меж обезцінено вартість наємної праці.

Часто зі сторінок популярної преси лунають голоси, що селяне організувалися і тим способом підносили ціну своєї праці на панських ланах. При тій нагоді пригадується звичайно хліборобський страйк і його успіхи аперед двацяти кількох літ (1902 р.). Тепер положення є значно гірше. Число населення збільшилося, а внаслідок роздріблення селянського земельного посідання та припинення заробіткової еміграції збільшилося й число сільського пролетаріяту і півпролетаріяту. Попит на працю і пропажа робочої сили є надмірно великі, а попит за нею є розмірно малий. Нині пересічно працюється за сімнацятий сніп, а часто і за двацятий (перед хліборобським страйком — дванацятий, а після нього — за девятий), хоч вартість сільських продуктів упала в пропорції до внутрішньої вартости валюти щонайменше на половину. Отже фактично сільський пролетар і півпролетар працює за тридцятьчетвертий, або й сороковий сніп. Грошева винагорода за працю в дворі при весняних і осінних роботах є смішно низька і така ріжна, що важко говорити про якусь норму. Звичайно вона вагається між сорок і вісімдесять сотиків денно при своїх харчах, се зто на вартість передвоєнної валюти між пятьнацять до трицять сотиків. Недостача селянської праці і її обезцінення дійшла до кульмінаційної точки. Зовсім зрозуміло, що при недостачі професійної організації рільних робітників і при надмірі робочих рук та загальній нужді боротьба за піднесення вартости тієї праці є дуже важка. Ясно також, що в таких умовинах і організація селянського пролетаріяту не є легка. А все таки треба змагати до неї, хоч поволи, але послідовно. Не буду докладніше займатися цею справою в тому переконанні, що наші соціяльні ідеольоги краще її розуміють. Звераю тільки увагу на деякі специфічні „прикмети" дворів польських і жидівських. Перші з них мають відсмне значіння для села під оглядом політичним і культурним в більшій мірі, а в економічній менше; другі під економічним оглядом є більше відемні, а під політичним і культурним менше, — хоч загально беручи — значіння дворів у Польщі значно упало. За австрійських часів двір був всемогучим чинником політичного й господарського впливу ворожих нам сил. Сьогодня, коли (демократична) Польща на арену публичного життя видвигнула пажерливий, пастсько-хлопський елемент, політичне значіння дворів значно зменшилося.

Без сумніву, що господарське значіння двора, в наслідок господарської руїни Польщі, не є сьогодня ідентичне з передвоєнним. Дідичі-Поляки в значній мірі перестали бути будівничими Польщі. Початковий запал, який зазначився наглядно наділюванням землею польських інвалідів і здвиганням костолів і людових домів для польських кольоністів, значно пригас. Дідичі-Поляки побачили, що ті „докази патріотизму" не принять земельної реформи (хоч он найгіршого для селян, а найкращого для них виданя), що тим вони не окупляться у Вітоса. Ясно, що цей похід проти дідичів мусів скінчитися цупкішим замкненням дідичівської калитки і припиненням „патріотичного жертвування".

(Продовження буде.)